

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΜΑΪΟΥ 2013
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A1.** Επειδή παρατηρούμε ότι κάθε κράτος είναι ένα είδος συνύπαρξης και ότι κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για κάποιο καλό σκοπό –διότι για χάρη αυτού που θεωρούν ότι είναι ωφέλιμο εκτελούν όλοι όλες τους τις ενέργειες-, είναι φανερό ότι όλες (οι κοινότητες) έχουν για στόχο τους κάποιο αγαθό και ότι στο υπέρτατο από όλα (τα αγαθά) κατεξοχήν στοχεύει η κοινότητα η ανώτερη από όλες που κλείνει μέσα της όλες τις άλλες. Κι αυτή είναι εκείνη που ονομάζεται κράτος και η κοινότητα που ανήκει σε πολίτες. Κι επειδή το κράτος ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως όλα εκείνα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα (ενιαίο) σύνολο αποτελούμενο όμως από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι πρώτα πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης. διότι το κράτος είναι ένα είδος συνόλου πολιτών. Επομένως, πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να αποκαλούμε πολίτη και ποιος είναι ο πολίτης. Διότι για το (περιεχόμενο της λέξης) πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες. Δεν υπάρχει δηλαδή μια συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης. κάποιος λοιπόν, ενώ στη δημοκρατία είναι πολίτης, σε ολιγαρχικό καθεστώς πολλές φορές δεν είναι πολίτης.
- B1.** Ο Αριστοτέλης συνήθιζε να αρχίζει την έκθεσή του με μια γενική πρόταση και να προχωρεί ύστερα στην εξέταση των επιμέρους περιπτώσεων. Κατά βάθος πίστευε ότι είναι *κατά φύσιν* να αναφερόμαστε πρώτα στα κοινά, στα γενικά θέματα και ύστερα να περνούμε στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα. Έτσι λοιπόν και με την έκφραση *πᾶσαν πόλιν* θέτει ο Αριστοτέλης σε οντολογική προτεραιότητα το σύνολο, δηλαδή την πόλη έναντι του ανθρώπου. Ο ορισμός της έννοιας και η συλλογιστική πορεία του φιλοσόφου για τον ορισμό της στην πραγματικότητα δεν χωρίζονται. Έτσι ο φιλόσοφος ακολουθεί πορεία από τα γενικά στα επιμέρους (παραγωγικός συλλογισμός). Για την κατανόηση της δομής του συλλογισμού είναι χρήσιμο να επισημανθεί η επανάληψη του επιθέτου *πᾶς*:
- Ο συλλογισμός μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:
- κάθε πόλη (βλέπουμε ότι) είναι κοινωνία
 - κάθε κοινωνία έχει συγκροτηθεί χάριν κάποιου αγαθού
 - άρα όλες οι κοινωνίες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό **και** η κυριότατη από όλες τις κοινωνίες (πόλη) αποβλέπει στο κυριότατο από όλα τα αγαθά.
- Για το τελευταίο συμπέρασμα υπονοούνται οι προτάσεις:
- α. Κάθε κοινωνία αποβλέπει σε ένα αγαθό ανάλογα με το χαρακτήρα της.
 - β. Οι «κατώτερες»/ατελέστερες κοινωνίες αποβλέπουν σε αντίστοιχα αγαθά και οι ανώτερες αντίστοιχα σε ανώτερα αγαθά, άρα η κυριότατη αποβλέπει στο κυριότατο, που είναι η ευδαιμονία.

Αυτοί π.χ που πολεμούν μαζί επιδιώκουν τον πλούτο, τη νίκη ή την κατάκτηση μιας πόλης, οι ναυτικοί έχουν στόχο την απόκτηση χρημάτων, και κάτι ανάλογο συμβαίνει σε όσους ανήκουν σε μια φυλή ή σε έναν δήμο. Αυτές τις κοινωνίες ο Αριστοτέλης τις θεωρεί *μόρια* της πολιτικής κοινωνίας και τις τοποθετεί σε υποδεέστερη από αυτήν θέση, αφού η πολιτική κοινωνία δεν στοχεύει στο ειδικό κατά περίπτωση συμφέρον, στο συμφέρον της στιγμής, αλλά σε αυτό που αφορά *ἅπαντα τὸν βίον*.

B2. Στο δοθέν απόσπασμα τίθεται το πρώτο ερώτημα «τι είναι πόλη». Στο πλαίσιο διερεύνησης αυτής της έννοιας πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τι είναι ο πολίτης, γιατί το κράτος είναι ένα σύνολο πολιτών. Η μετάβαση από την πόλη στον πολίτη, στην οποία ακολουθεί αναλυτική συλλογιστική πορεία, εξηγείται από τη φύση της πόλης ως όλου, μέρος του οποίου είναι ο πολίτης. Είναι όμως καθοριστικός ο ρόλος του για την πολιτική τάξη και, επομένως, είναι ανάγκη να αναζητηθούν τα χαρακτηριστικά του. Ειδικότερα, η πόλη είναι κάτι το σύνθετο που έχει συντεθεί από τους πολίτες. Επιπλέον, η έννοια πολίτης πρέπει να εξεταστεί όχι μόνο για να φωτιστεί καλύτερα, αλλά για να ξεκαθαριστεί το περιεχόμενο της ίδιας της έννοιας για το οποίο δεν υπάρχει ομοφωνία. Η έννοια του πολίτη συνδέεται με το πολίτευμα κάθε πόλης-κράτους. Έτσι εξηγείται και η διαφωνία γύρω από το περιεχόμενο της λέξης.

B3. (Για την απάντηση των ζητούμενων βλέπε σχόλια σχολικού βιβλίου σελ.184-185).

Στο δοθέν κείμενο ο Αριστοτέλης αναφέρεται στην προέλευση της πόλης, η οποία προήλθε από τη συνένωση των χωριών. Επιπλέον, όμως, η πόλη ορίζεται ως μια οντότητα τέλεια. Η λέξη *τέλος* δηλώνει βέβαια το σκοπό, τον προορισμό για τον οποίο είναι πλασμένο το κάθε τι. Στην περίπτωση, όμως, του κειμένου το επίθετο *τέλεια* λέγεται, για να δηλωθεί ότι ο εξελικτικός κύκλος των κοινωνικών μορφωμάτων φτάνει στην ολοκλήρωσή του με τη δημιουργία της πόλης.

Κατά τον Αριστοτέλη κάθε ον, από τη στιγμή της δημιουργίας του, περιέχει μέσα του δύναμη τη μορφή που θα πάρει, όταν ολοκληρωθεί η εξελικτική του πορεία και φτάσει στη φάση της τελειότητας. Η μορφή είναι ο σκοπός κάθε όντος και η πορεία για την κατάκτηση της μορφής λέγεται *εντελέχεια*. Ο τελικός λόγος (το *τέλος*) που εξηγεί την ύπαρξη της πόλης είναι η αυτάρκειά της, δηλαδή η δυνατότητα να χαρίσει από μόνη της στον άνθρωπο το *ευ ζην*, την ευδαιμονία. Αφού η πόλη είναι αυτάρκης, αντιπροσωπεύει όλα όσα ο πολίτης επιθυμεί, για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του και να κατακτήσει το στόχο του, το υπέρτατο αγαθό, την ευδαιμονία, για να ολοκληρωθεί η φύση του.

Η φράση *ἐκ φύσεως* δεν δηλώνει προέλευση της πόλης παρόμοια π.χ. με την προέλευση των αισθήσεων, δεν δηλώνει χρονική προτεραιότητα. Ο Αριστοτέλης θεωρεί *ἐκ φύσεως* την πόλη, όπως και τις πρώτες κοινωνικές οντότητες από τις οποίες αυτή προήλθε, με την έννοια ότι ο άνθρωπος μόνος του δεν μπορεί ούτε καν να επιβιώσει, πόσο μάλλον να ευτυχήσει. Γι' αυτό *ἐκ φύσεως* επιζητεί το άλλο φύλο, δημιουργεί οικογένεια έπειτα χωριό-κώμη, και με τη συνένωση περισσότερων χωριών την πόλη, που εμπεριέχει τις προηγούμενες κοινωνικές οντότητες αλλά και τις υπερβαίνει. Εκείνες ικανοποιούσαν μόνο μερικές ανάγκες του ανθρώπου, ενώ η πόλη συγκροτείται και αυτή για τη διασφάλιση της ζωής, αλλά στην πραγματικότητα υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή.

B4. Σχολικό βιβλίο σελ. 179 «Η αρχαία ελληνική λέξη ... πόλιν».

B5. ενόραση = ὀρώμεν
 σύσταση = συνεστηκυῖαν, συνεστώτων
 κατάσχεση = περιέχουσα, μετέχοντες, ὑπέχειν, μετέχειν
 σύγκλητος = καλουμένη, καλεῖν
 κειμήλιο = συγκειμένων
 σκόπιμος = σκεπτέον
 άρχοντας = ὀλιγαρχία, άρχής
 άφαντος = φανερόν
 ρητό = ὁμολογοῦσι, λέγομεν, εἰπεῖν
 άφιξη = ἱκανόν

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Τίποτα, λοιπόν, δεν αποκαλύπτεται και από μερικούς μέτοικους και υπηρέτες σχετικά με τις Ερμαϊκές στήλες, (καταγγέλλονται) όμως, μερικοί ακρωτηριασμοί άλλων αγαλμάτων που είχαν γίνει προηγουμένως από νεότερους σε ώρα διασκέδασης και οίνοποσίας, και (καταγγέλλεται) συγχρόνως ότι τα Ελευσίνια μυστήρια τελούνται μέσα στα σπίτια για διακωμώδηση· γι' αυτά κατηγορούσαν και τον Αλκιβιάδη. Και αφού υιοθετούσαν αυτά όσοι προπάντων εχθρεύονταν τον Αλκιβιάδη, επειδή τάχα αποτελούσε στους ίδιους εμπόδιο να αναλάβουν βέβαια την ηγεσία του δήμου, και επειδή (αυτοί οι ίδιοι) νόμισαν, ότι, εάν εξορίσουν αυτόν, θα ήταν πρώτοι, μεγαλοποιοῦσαν τις φήμες και διαλαλούσαν ότι δήθεν και η τέλεση των μυστηρίων και η περικοπή των Ερμαϊκών στηλών έγινε με σκοπό την κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος και τίποτε από αυτά δεν έγινε που δεν διαπράχθηκε χωρίς εκείνον, προβάλλοντας ως αποδείξεις την υπόλοιπη αντιδημοκρατική συμπεριφορά του στην ιδιωτική του ζωή.

Γ2.

τινων	: τινά
ὔβρει	: ὕβριν
ὄντι	: οὔσι
μάλιστα	: μάλα
ἐπητιῶντο	: ἐπαιτιῶ
ὑπολαμβάνοντες	: ὑποληφθεῖσι
ἐξελάσειαν	: ἐξελῶεν
έβδων	: βοῶν
εἶη	: ἔσται
ἐπράχθη	: πεπράχθω

Γ3α. **περὶ τῶν Ἑρμῶν** = εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο ρήμα μηνύεται
ὑπὸ νεωτέρων = εμπρόθετος του ποιητικού αιτίου στο γεγενημέναι
τὰ μυστήρια = υποκείμενο του ρήματος ποιεῖται κατά πρόταξη
τὸν Ἀλκιβιάδην = αντικείμενο του ρήματος ἐπητιῶντο
δήμου = γενική αντικειμενική στο καταλύσει (σωστή απάντηση και γενική υποκειμενική)

αὐτοῦ = γενική υποκειμενική / γενική κτητική στο παρανομίαν

- Γ3β.** Υπόθεση: εἰ αὐτὸν ἐξελάσειαν (εἰ + ευκτική πλάγιου λόγου)
Απόδοση: πρῶτοι ἂν εἶναι (δυνητικό απαρέμφατο)
Απλός και εξαρτημένος/πλάγιος υποθετικός λόγος που εκφράζει την απλή σκέψη του λέγοντος.